

VIII. Skolemanden Joh. Fred. Oest.

For en Tid siden sendte et af vort Selskabs Medlemmer,
Hr. Provst J. P. Bekker, Red. et haandskrevet Mindes-

¹⁾ I en Sag for Højesteret angaaende de Fattighospitalet paa Spidlegård tillagte Indkomster. Den beskrives saaledes i Aa Kirkebog: •Saa som det Fattighus i Aaker Sogn er af Avgustus Dechner, forrige Amtskriver, ødelagt, i det dets aarlige Indkomster uden Ordre er derfra vendt, har Sognepræsten Hr. Tue (Larsen), efter at alle andre Midler intet ville hjælpe, søgt at inddrive og tilbagekalde samme Fattighuses Indkomster ved Proces. Højesterets Dom 1693, den 5. Juli: Skal de af Alders Tid indtil Aar 1680 ud af Bornholms Amtstue til Aakirke Hospital betalte 60 Rigsdaler til lige med de 3 Tønder Mel af Spidlegaards Mølle efter kgl. aller-naadigst Bevilgning aarlig herefter som af Alders Tid til Aakirke Hospitals Forstandere udi rette Tid af Amtstuen svares og betaales. — Peder Ravn vidnede om Printzenskölds Omhyggelighed for de fattige, hvem han ikke vilde fravende den vante Understøttelse, til Trods for at Hospitalets Adkomstbreve var forsvundne. (Thaarups Bornholmiana, 4. B., i Kongerigets Arkiv).

mærke over Professor Johan Frederik Oest, Forstander for Lærerseminariet ved Brahetrolleborg i Fyn, samt Lærer ved Opdragelsesanstalten Bernstorfsminde sammesteds. Da Oest var en Mand, der i sin Tid havde et meget anset Navn i den danske Skoleverden¹⁾, kunne nogle Efterretninger om ham vistnok have deres Interesse. Stykket fandtes mellem Papirer efterladte af Provst Bekkers Fader, der i Aarhundredets Begyndelse havde været en af Oests Elever, og det lyder, som følger:

Danmarks Sokrates.

Den lyse Tænker og udmærkede Videnskabsmand,
den sjældneste Lærer og viseste Opdrager,
Sandhedens nidkjære Ven, Naturens dybsindige Forsker,
Musernes udkaarede Yndling,
det ædleste Menneske

JOHAN FREDERIK OEST,

Professor, første Lærer ved det fynske
Skolelærer-Seminarium, Ridder
af Dannebrogen, har for-
ladt Jorden!

Religion og Humanitet
sørger!

En af Eders Ypperste er ikke mere.
Fædreland!

Du har tabt en af Dine sande Store,
hvis bramfrie Daad
ved Siden af de største Fortjenester
var saa lærerig for en Tidsalder,
i hvilken

Skinnet ofte bedrager,
og forfængelig Egoisme
hører til Dagens Orden.

Forklarede! see ned fra din Himmel

¹⁾ Se navnlig: Joakim Larsen, Bidrag til den danske Fattigskoles Historie 1784—1818.

paa den Kreds,
 som kjendte Dig nærmest,
 og for hvilken
 Du altid vil blive uforglemmelig;
 Din Aand hvile over den
 og over Dine mange Disciple
 i alle Dannerigets Provindser.
 Dit velsignede Minde leve
 overalt med Velsignelse!!!

Haagerup d. 16. Januar 1815.

B. H. Knap.

Forfatteren af denne noget bombastiske Lovtale, Præsten Knap i Brahetrolleborg, har ogsaa udgivet den overordentlig rosende Ligtale, han den 20. Jan. 1815 holdt over Oest (Odense 1815). Derimod er, saa vidt vides, den Tale, som Biskop F. Plum holdt ved samme Lejlighed, ikke trykt. Da den findes i den bekkerske Samling, skal den, med Forbigaaelse af Indledningen, her meddeles:

I Skikkelse af denne Læreanstalt sidder Fædrelandet nedbøiet ved Oests Ligbaare, og vi glemmer vort eget Tab over vor fælleds Moders Smerte. Hendes bedrøvede Mine siger os, at hun har tabt sin ædleste Søn. Hun seer omkring blandt hans Venner, hans Lærlinge og spørger ængstelig og bekymret; Hvo vil, hvo kan oprette hans Tab? Hvo kan som han gjøre Troens og Pligtens Lære elskelig for de Unge? Hvo kan gjøre dem bekendte med Naturens Kræfter og Virkninger, som han gjorde det, uden at forvirre dem ved Mangfoldigheden? Hvo tør, som han, lade Lærlinge af denne Art, denne Bestemmelse, skue ind i Videnskabernes Helligdom, saa de ikke tabe deres Beskedenhed? Hvo forstaaer saaledes af Underviisningens og den menneskelige Videns hele Forraad at tage det, som er for dem nødvendigt, som er brugbart for deres Liv, deres Kald, som vækker Aandskraften uden at mislede, som danner uden at opblæse? Hvo kan endelig være dem alle det, han var dem, den Hurtiges Styrer, den Langsomes Opmuntrer, den Blindes Øie og den Haltes Fod? Hvo saaledes med lige Omsorg antage sig deres Legems og Aands Tarv, og selv

længe efter Udgangen herfra lede deres Fremtids Skjebne? Kort: Hvo kan blive som han for denne Læreanstalt, og døe beklaget som dens Fader? Saa klager Fædrelandet over Oest's Død og henlægger sin Egekrands paa hans Ligkiste.

Men vi, mine Venner, ville bevare denne Krands som et helligt Minde om vor Afdøde. Medens vi ved den, som ved en for Borgerfortjeneste udsat og i disse Læresale ophængt Belønning, anspore hverandre til at virke redeligt som han for Oplysning og Menneskehed; medens da Alle, som han dannede, her daglig se op til den, og ved den gjøre Løfter — ubrydelige, hans Erindring, hans Ihukommelse værdige Løfter — skal han endnu i hine evige Belønnings Land glæde sig ved os. Han skal mindes det Gode, han her stiftede, med salig Bevidsthed, og hans Aand skal med Deeltagende omsvæve os, hvis vi stræbe at fortsætte det.“

Følgende Nekrolog over Oest læses i «Danske Literatur-Tidende» for 1815:

Den 14. Januar 1815 døde den første Lærer ved det fyenske Skolelærer-Seminarium, Professor og Ridder Johan Fredrik Oest. Han var født den 10. December 1756 i Neukirchen i Angeln, hvor hans Fader Nicolai Oest¹⁾ var Præst. Dennes Embede var saa lidet indbringende²⁾, at han, efter at have undervist sin Søn og dimitteret ham til Kjøbenhavns Universitet, aldeles ikke kunde understøtte ham til hans Studeringers Fremme. Ved nogen Hjælp af en Farbroder, som var Inspektør ved Forbedringshuset paa Christianshavn, og Privatinformationer soutenerede derfor Oest sig i Kjøbenhavn,

¹⁾ Denne særdeles interessante og ærværdige Mands Biographie er udgivet af Hr. Pastor Jacobsen, Kirkeprovst i Flensborg Amt, trykt i Kiel 1800.

²⁾ Da der i det lille Sogn Nykirke i et Aar hverken var forefaldet noget Dødsfald ellet foretaget nogen Ægtevielse, skrev Nic. Oest, der var et Stykke af en Digter, i sin Kirkebog følgende lille kjønne Vers:

Im Himmel wird nicht copulirt,
Und auch kein Sterbefall verspürt;
Doch kommen Kindelein hinein;
Drum muss wohl hier der Himmel sein.

H. F. R.

hvor han efter at have underkastet sig Examen artium og philosophicum i nogen Tid frekventerede de theologiske Professorers Forelæsninger. Til sine Hovedfag valgte han tidlig det pædagogiske Fag og Naturvidenskaberne. Han var i kort Tid Huslærer hos en Kjøbmandsenke Mad. Slyder i Angeln, og siden i 7 Aar hos Kammerherre Ahlefeldt paa Damp i Holsteen. I Aaret 1788 blev han af afgangne Kammerherre og Committeret i Oeconomie- og Commerce-Collegiet, Grev Ludvig Reventlow, antaget til Lærer hos hans Søn, den nuværende Lehnsbesidder af Baroniet Brahetrolleborg, Kammerherre og Ridder Grev Ditlev Reventlow. 1793 forlod han Brahetrolleborg, da han giftede sig med sin efterladte Enke, Dorothea Petersen, som nogle Aar forud havde oprettet et Institut for Pigebørn i Glücksborg, i hvilket Oest, efter deres Giftermaal, tog Deel i Underviisningen. 1794 gjorde han ved Grev Ludvig Reventlows Omsorg, for offentlig Regning, en pædagogisk Reise i Tydskland, og besøgte nogle af de mest berømte Instituter; Aaret efter blev han, efter Hr. Grevens Anbefaling, udnævnt til første Lærer ved det kongelig fyenske Skolelærer-Seminarium, hvilket fra den Tid tog sin Begyndelse. I 20 Aar var han en Prydelse for denne Lærestalt, af hvilken han har erhvervet sig udmærket store Fortjenester.

Oest var et af de høist sieldne Mennesker, som en særdeles lys Aand og en fortrinlig skarpsindig Tænekraft havde sat istand til at gennemvandre en stor Strækning af den menneskelige Videns udstrakte Enemærker med en udmærket Grundighed og en fortrinlig Smag. Det er vist ingen Overdrivelse, at han havde været istand til med Ære at beklæde flere akademiske Lærestole. Han besad derhos de ualmindeligste Læregaver; de competenteste Domme maatte beundre den Klarhed, Orden, Livlighed, som stedse udmærkede hans Foredrag. Et mangeaarigt og udstrakt pædagogisk Studium gjorde ham skikket til at foredrage en Methodelære, oplyst med Exempler, laante fra Virkeligheden, som, rigtig anvendt, maatte være i høieste Grad frugtbringende for hans Disciple og fortrinlig bidrage til deres formelle Dannelse; paa denne satte Oest altid mest Priis, da han antog, at de historiske Kundskaber, som Almueskolelæreren behøver, langt lettere end

hiin ved egen Flid kunne erhverves. Paa Grund heraf var han ogsaa af den Mening, og fulgte i saa Henseende sin Overbevisning, at enhver Examen over en ræsonneret Videnskab skulde være et Resultat af det Foredragne, og Examinandus saa lidt som muligt have Leilighed til at give Svar, der kun vidnede om en lykkelig Hukommelse. Oest var overhovedet en afsagt Fiende af alt, hvad der blot fortjener Navn af Udenadskram. Han ansaae det for Examenssprunk, som Mængden vel ynder, men den oplyste Pædagog og redelige Mand ikke kan billige, og en bedre Aand bør arbeide paa at fortrænge. Anmelderen kunde nævne Mænd af Danmarks berømteste Pædagoger, der beklæde de høieste Embeder i Staten, som have tilstaaet, at de vilde ønske, at de jevnlig kunde høre Oest's Foredrag over Methoden, for at lære af ham, da de aldrig havde hørt noget Fuldkomnere over dette vigtige Fag.

I endeel Aar og til sit Endeligt foredrog Oest Religionen for Seminaristerne; dette Foredrag bar stedse et kjendeligt Præg af hans religiøse Sindelag og høie Ærefrygt for det Hellige; Lys og Varme ledsagede det, og gjorde det baade lærerigt og opbyggeligt. Naar hans gennemskuende Øie — der for endeel erstattede hans svage Hørelse — ved Anvendelsen af det Foredragne undertiden opdagede den rørte Følelse hos hans Lærlinge, saa glædede det ham altid meget.

Lidenskabelig Naturven, var det, som om Naturen saaledes havde meddeelt sig ham, at han med den allerstørste Lethed udbredte Gratie over alt, hvad han sagde og foretog. Han var født Digter, og om han endogsaa blot skrev en Billet, handlende om de ubetydeligste Ting, forstod han at give dens Indhold en Ynde, som strax vidnede om, at den kom fra Oest's Haand.

Kun hans store Beskedenhed og Nøisomhed, hans Kjærlighed til en Kreds, hvori han var agtet og elsket af Enhver, og hans Lyst til at være for Seminariet alt, hvad der stod i hans Magt, maa det tilskrives, at han følede sig tilfreds med en Plads, paa hvilken hans store Talenter langt fra ikke nøde den Løn, der tilkom dem.

Som Menneske var han i høi Grad elskværdig, næsten altid oprømt, blid, forekommende, gæstfri mod Enhver, og

særdeles godgiørende mod den Fattige. For Alle var hans Omgang lærerig, og det paa den behageligste Maade. Hans Tale var krydret med attisk Salt, og hans hele Væsen genialsk.

Anmelderen kjender ikke flere af ham i Trykken udgivne Arbejder end et kronet Priisskrift i Revisionsværket og enkelte Bidrag i periodiske Skrifter; af saadanne findes 2de i Fyens Stifts patriotiske Selskabs Skrifter.

Saa vidt Nekrologen, der mulig ogsaa skriver sig fra Præsten B. H. Knap. 1820 oprejstes ved Sammenskud et ret anseeligt Mindesmærke af bornholmsk Sandsten paa Oest's Grav med forskjellige Emblemer af Bronze og en Indskrift, hvori det blandt andet hedder:

Viisdom var din Tale,
Kærlighed din Vandel.

Salige ere de rene af Hjertet; thi de skulle see Gud. Matth. 5,8.

Venskab og Erkjendtlighed have oprejst dette Minde.

Synker end Stenen i Gruus,
som her skal bevare dit Minde;
Dette forsvinder dog ei,
stedse end lever din Daad.

En Søn af Oest, Ditlev Ludvig, opkaldt efter Faderens Velyndere, Reventlowerne paa Brahetrolleborg, blev siden Præst i Tirstrup og Fuglslev i Aarhus St., men døde i en ung Alder¹⁾.

¹⁾ Se Kirkehist. Saml. 3. R. II, 444.